جۆر و شێوەکانی بوونی کاریکاتێر لە ڕۆژنامەگەریدا بەشی 3 … هەندرێن خۆشناو

بە گوێرەی ئەو ناوەڕۆکەی کە کاریکاتێر باسی لێوەدەکات، دەکرێ کاریکاتێر دابەش بکرێت بەسەر چەند جۆرێکدا، دابەشبوونە کلاسیکیانەکەش کاریکاتێر بەسەر چوار جۆردا دابەش دەکات، بە گوێرەی گرنگی لە ژیانی کۆمەڵایەتیدا:

1- کاریکاتێری گاڵتەجاڕیی

2- کاریکاتێری سیاسی

3- کاریکاتێری کۆمەڵایەتی

4- کاریکاتێری پۆرترێت:

بێجگە لەو چوار جۆرە ئاماژەپێکراوانە، دەتوانین تێبینی جۆری پێنجەمیش بکەین، کە لە دۆخی جینیدایە و هێشتا روون نەبۆتەوە و ناتوانرێت بە کاریکاتێری کۆمەڵایەتی یان سیاسی ناوبنرێت، چونکە باسی بابەتە فەلسەفیەکان دەکات، کە گرفتە کۆمەڵایەتیەکان نایگرێتەخۆ، یان مامەڵە لەگەڵ حاڵەتێکی دەروونی ناخی مرۆڤ دەکات، کە ئەویش ناکەوێتە خانەی گرفتە کۆمەڵایەتیەکانەوە، وەکو وێنەکانی تۆماس ڕۆلاندسۆن بۆ نمونە (پینەدۆزێك چارەسەری ژنە خراپەکارەکەی دەکات)، ڕۆلاندسۆن لەم وێنەیەدا باسی حاڵەتی ناوەخۆی ناخی مرۆڤایەتی دەکات، سەبارەت بەو کاریکاتێرانەش کە مامەڵە لەگەڵ کێشە فەلسەفیەکان دەکەن، بۆ نمونە باس لە کاریکاتێرێکی هونەرمەندی سوریایی عەبدولهادی شەماع دەکەین، کە وێنەی پیرەمێردێك و نەوەکەی کردووە و هەریەکەیان خەونی خۆی هەیە، خەونی پیرەمێردەکە بچووکە و خەونەکانی منداڵەکەش گەورەن. هەرکە مرۆڤ گەورە بوو خەونەکانی بچووك دەبنەوە.

لە وێنەیەکی هونەرمەندی بیلاڕوسی کۆلیادینکۆ بابەتێکی هاوشێوەی بابەتەکەی پێشوو، وێنەی سەگێکی کۆتکراو خەون بە سەربەستیەوە دەبینێت. لە وێنەی دووەمیشدا سەگێکی ئازاد خەون بە ئێسکێك و ماڵێکەوە دەبینێت، هونەرمەند لێرەدا دوو بژاردەی دژبەیەك دەخاتەڕوو، کە شادی نایەتەدی تەنیا بە کۆبوونەوەی هەردووکیانەوە نەبێت، ئەم جۆرە کاریکاتێرانە دەتوانین ناوبنێین بە کاریکاتێری فەلسەفیانە یان دەروونیانە بەپێی ئەو بابەتەی کە باسی لێوەدەکەن،

ئەم جۆرەش هێشتا روون نەبۆتەوە و وەکو ئاڕاستەیەك لە دایکبووە لەناو هەناوی هونەری کاریکاتێرەوە، بەڵام لەوانەیە لە قۆناغەکانی داهاتووی ڕێڕەوی پێشکەوتنیدا ببێتە هونەرێکی جیا لە کاریکاتێر، هۆی سەرەکی ئەو دەرەنجامەش کەمی توخمی کۆمیدیایە لە زۆربەی ئەو وێنانەدا، بە پشت بەستن بە پارادۆکسەکانەوە لەگەڵ کاریکاتێردا بەیەکدەگەن، بەڵام تا ئێستا لە خانەی هونەری کاریکاتێردایە و لێی جیانەبۆتەوە، بۆیە دەتوانرێت بە ئاراستەیەك لە هونەری کاریکاتێری دابنرێت.

ئەم جۆرە وێنانە واباوە کە ئامانج لێیانەوە چالاك کردنەوەی هزر و پاڵدانیەتی بۆ دەرەنجام هەڵهێنان، سەرەڕای ئەم دوو نمونە ڕوونانەی کە هێنامانەوە، زۆربەی ئەو وێنانە ڕوونی و ڕاشکاوی تێدا وونە و هەندێ جار پێویستی بە بیرکردنەوەیەکی قووڵ هەیە بۆ تێگەیشتنی ئاماژە و سیمبولەکانی، هەندێ جار ئەوانیش شیکردنەوەیان ئەستەمە، ئەمەش وای لێدەکات کە هەواداری زۆرنەبن و جەماوەرێکی بەرتەسکی هەبێت لە بایەخدەرانی هونەری کاریکاتێر، کە جەماوەرێکی نوخبە و ڕۆشنبیرن، بۆیە دەتوانرێت بگوترێت کە ئەم ئاڕاستەیە لەوانەیە لە کاریکاتێر جیاببێتەوە، هەتا لە خواستەکانیشی بۆ بڵاوبوونەوە و بەجەماوەریی بوون.

بریتیە لە وێنەکردنی ڕوخساری کەسێکی دیاریکراو بە بەکارهێنانی شێوازی زێدەڕۆییکردنی کاریکاتێری لە وێنەکێشاندا، لەوانەشە تەنیا نەوەستێت بە وێنەکردنی دەموچاوەوە، بەڵکو بە وێنەکردنی بەشەکانی تری لەشیش، بەڵام بە شێوەیەکی سەرەکی فۆکەسکردن لەسەر دەموچاوە.
ئەوەی باوە کە ئەم جۆرە دابەش دەبێت بەسەر دوو بەشدا، کاریکاتێری دڵسۆز یان بێلایەن و دووەمیش کاریکاتێری زەمکردن. ئەوەی کە هەردوو بەشەکە لەیەك جیادەکاتەوە ئەوەیە، کە لە یەکەمدا تەنیا زێدەڕۆیی بەکاردێت لە وێناکردنی روخسارەکاندا، بەبێ خستنەسەری هیچ ئامرازێکی دیکە کە ئاماژە بێت بۆ شتی دیکەی مەبەستدار، زۆربەی کەسایەتیە ناسراوەکان و سیاسەتمەداران ئەم جۆرە کاریکاتێرەیان بۆ کراوە، زۆرێك لە هونەرمەندان کاریکاتێری هاوڕێ و ناسیاو و ناودارەکان دەکێشن، کە بەجۆری دڵسۆزانە دەژمێردرێت، بۆ نمونە کاریکاتێرەکەی (عەبدوڵڵا پەشێو)ی کاریکاتێریست هەندرێن خۆشناو، ئەو کاریکاتێرانەی بۆ سیاسەتمەدارانیش دەکرێن دەتوانین بە جۆری کاریکاتێری بێلایەن بیانژمێرین، چونکە بە پێنەری دیکە وێنەکراون بێجگە لە ڕالێبوون، بۆ نمونە لەوانەیە لە ڕۆژنامەیەك داوا بکرێت کە کاریکاتێرێك بۆ سیاسەتمەدارێك بکێشی، بۆ ئەوەی لەگەڵ بابەتێکی

دیکە بڵاوبکرێتەوە، بەڵام کاریکاتێری زەمکردن بریتیە لەوەی بێجگە لە خستنەسەری زێدەڕۆیی هونەریی، چەند توخمێکی دیکەی بۆ زیاددەکرێت، وەك ئەوەی کەسەکە ڕوخساری مەیمونێك یان هەر ئاژەڵێکی دیکەی پێببەخشرێت، یان زیادکردنی هەر مادە و بابەتێکی دیکە، کە ئاماژەبن بۆ چەند بابەت و شتێکی دیاریکراو، بۆ نمونە ئەو کاریکاتێرەی کە (هێنری دۆمیێ) بۆ شا (لویس فیلیپ)ی کێشابوو لەسەر شێوەی هەرمێ، لە زمانی فەرەنسیدا هەرمێ بە مانای گێل و گەوجیش دێت، بە کورتی جیاوازی نێوانیان، کاریکاتێری دڵسۆزانە وبێلایەن، ڕوخسارێکی دیاریکراو وێنادەکات تەنیا بە بەکارهێنانی تەکنیکەکانی زێدەڕۆییکردن و بەڵام کاریکاتێری زەمکردن، جیا لە ڕوخساری کەسایەتی، هەندێ زێدەڕۆییکردنی تری بۆ زیاددەکرێت بۆ شەرمەزارکردنی کەسایەتیەکە.

دیدێکی ڕەخنەیی بۆ کتێبی-

لەبومەلێڵەوە بۆ زەردە پەڕ … سەدیق سەعید ڕواندزی

بێگومان، لێکۆڵینەوە لە مێژووی سەدەیەکی ناوچەیەك لە هەر بوارێکەوە بێت بە تایبەتیش ئەدەبیات، کارێکی سەختە و وردەکاریی و لێکۆڵینەوە و ساغکردنەوەی مێژوویی بە بەلگەوە دەوێت. چونکە سەدەیەك، سەد ساڵ دەکات و بەلایەنی کەمەوە لە ماوەی ئەو مێژووەدا هەر دەقێکی ئەدەبی نووسرابێت، دەبێت ئاماژەی پێ بکرێت.
ئەمە لەلایەك، لەلایەکی دیکەوە ئەدەبیات چەمکێکی بەر فراوانەوە بە تەنها ژانرێکی ئەدەبی ناگرێتەوە. بۆیە ناتوانین بە تەنها ژانرێکی ئەدەبی بکەینە پێوەر بۆ کۆی بەرهەمە ئەدەبییەکانی ناوچەیەك. چونکە ئەدەبیات، شیعرو ڕۆمان و چیرۆك و حیکایەتی میللی و فۆلکلۆری و ئەدەبیاتی سەر زارەکی و چەندین لایەنی دیکەش دەگرێتەوە.کە پێویست دەکات هەر لایەنە و لە ژێرناونیشانێکدا، لێکۆڵینەوەی لە بارەوە بکرێت.
چونکە دواجار ئەمە دەبێتە بەشێك لە هەڵدانەوەی لاپەڕەکانی مێژوو لە ڕابردوودا، کە دەشێ لە ئێستاوە بگە ڕێینەوە سەری. کەچی دەبینین بەشێك لەو هەوڵانەی لەو بوارەوە دەدرێن، چەندین کەم و کورتییان لە ڕووی مێژوویی و فەرهەنگییەوە هەیە. چونکە نووسەرەکانیان نەیانتوانیوە وەکو پێویست ئەو بابەتانە شەن و کەو بکەن. کتێبی(لە بومەلێڵەوە بۆ زەردەپەڕ) کتێبێکە لە بارەی مێژووی ئەدەبیاتی سەد ساڵی ناوچەی باڵەکایەتی لە ساڵی 1800تاکو 1900زایینی.
خوێنەر کاتێ ئەو ناونیشانە دەبینێت، بیری بۆ ئەوە دەچێت کە ئەم کتێبە لێکۆڵینەوەیەکی ورد و پوخت و چڕی ئەدەبیاتی باڵەکایەتییە. کەچی کاتێ ناوەڕۆکی کتێبەکە دەخوێنێتەوە،بەر ڕایەکی جیاوازتردەکەوێت. چونکە ناوەڕۆکی کتێبەکە جگە لە چەند وتارێکی سادە کە لە ڕووی ئەرزشییەوە ناتوانرێت پشتیان پێ ببەسترێت، هیچی ترلە خۆ ناگرێت.خەوشێکی دیاری ئەو کتێبە لە ناونیشانەکەیەتی، کە لێکۆڵینەوەیەکە لە ئەدەبیاتی مێژووی سەد ساڵەی ناوچەی باڵەکایەتی. کەچی ناوەڕۆکی کتێبەکە تەنها باسی چەند کورتە شیعرێکی چوارشاعیردەکات.

بەبێ ئەوەی باسی ژانرەکانی دیکە بکات. بۆیە دەبوو ناونیشانی ئەو کتێبە، لێکۆڵینەوەیەك لە شیعری ناوچەی باڵەکایەتی بوایە. هاوکات

کتێبەکە تەنها لە چوار وتار پێکهاتووە. وتاری یەکەم لە بارەی ئیبن و ئادەمەوە نووسراوە کە بێگومان یەکێکە لە ناوداترین زاناکانی سەدەی پێشووتر، کە بنەماڵەکەشیان لە ئێستاشدا پێگەیەکی ئایینی دیاریان هەیە. ئامادەکاری کتێبەکە لەم وتارەیدا، هێندەی لە سەر بیۆگرافیا و ژیانی تایبەتی و ئایینی ئیبن و ئادەم دەوستێت، ئەوەندە باسی ئەدەبیاتی ئەو زانایە و دەقە شیعرییەکانی ناکات.
بە هیچ شێوەیەك بەڵگەیەکی مێژوویی ناخاتە ڕوو بۆ ئەوەی خوێنەری کورد لە تواناو ئاستی دنیابینی ئەو شاعیرە بە ئاگا بێت. بە پێچەوانەوە ئەوباسی خەسڵەتە دینی و کۆمەڵایەتییەکانی ئیبن و ئادەم دەکات. بۆنموونە: دەنووسێت ئیبن و ئادەم دژە ستەمکار بووە. ئەمە چ پەیوەندی بە دنیابینی و پاشخانی ئەدەبی ئەو زانایەوە هەیە؟ گریمان دژی ستەمکارانیش بووە، وەلێ کامانەن ئەو شیعرانەی لە دژی ستەمکاران نووسیویەتی؟ بۆچی ئامادەکاری کتێبەکە بە دەق نایانخاتە ڕوو؟ لە کاتێکدا لەو سەردەمەی ئیبن و ئادەم ژیاوە، چەندین هەڵەی سیاسی و کۆمەڵایەتی هەبووە.

تەنانەت میری سۆران میری محمەد، ستەمکاری دژی کەسە نزیکەکانی خۆشی دەکرد و چەندین کەسی لەناوبرد. بۆچی ئیبن و ئادەم لەو بارەیەوە شیعری نەنووسیوە؟.
دەبوو نووسەری کتێبەکە لەو بارەیەوە بەڵگەی دیاربخاتە ڕوو. نووسەر هەر لە درێژەی ئەو بابەتەیدا، لەبارەی پەیوەندی ئیبن و ئادەم بە زانایەکانی دیکەوە دەدوێت، کە ئەمانەش دەچنە خانەی ژیانی تایبەتی کەسەکانەوە نەك پاشخانی فیکری و ئەدەبییان. لە کۆتایی ئەو باسەشدا، ئامادەکاری کتێبەکە، چەند پەرەگرافێکی شیعری وەك نموونەی شیعرەکانی ئیبن و ئادەم دێنێتەوە کە بە بڕوای من وەك خوێنەرێك شیعری یەکجار بێ ناوەڕۆك و لاوازن. یەکێك لەو شیعرانە ئەوەیە کە دەڵێت:_
هەوران کردە گڕلە گڕێ..
میکایلا ئەتۆش دەی..
توتن و ماشان بڕشێنە..
ئەگەر سەرنج لەو چەند وێنە شیعرییە بدەین، بە ئاسانی درك بەوە دەکەین کە لە ڕووی کێش و سەروا و فۆڕمی شیعرییەوە، شیعرێکی چەند سادە و ناهونەرییە. هاوکات وەك خوێنەرێك گومانم هەیە ئیبن و ئادەم کە زانا و مەلایەکی یەکجار تێگەیشتووبووە، شیعری لەو شێوەیە بنووسێت.
ئاخر تۆ بڵێی ئیبن و ئادەم هوشیاریی شیعری هێندە لاوازبێت،

نەزانێت توتن (دەچێنرێت و ناڕشێنرێت)؟! ئەم دنیابینییە لاوازە لە شیعر، بەرهەمی دیدگای شاعیرێك نییە كە دەیان نووسین و كتێبی هەبووبێت و یەكێك بووە لە ناودارترین زاناكانی سەدەی خۆی. ئامادەكاری كتێبەكە، كە لێكۆڵینەوەی لە بارەی سەدەیەكی ئەدەبیاتی باڵەكایەتی كردووە، بۆچی نموونەی لەدەیان شیعری دیكەی ئیبن و ئادەم نەهێناوەتەوە، بۆ ئەوەی خوێنەران باشتر ئاشنای ئەدەبیاتی ئەو سەردەمە بن.وتارێكی دیكەی نێو ئەو كتێبە، باسی (مەلامحمەد)ناوێك دەكات.

وەلێ ئامادەكاری كتێبەكە بە بڕوای من بیری چۆتەوە كە ناونیشانی كتێبەكەی ئەدەبیاتی باڵەكایەتییە، بۆیە ئەوەندەی باسی شێخ ڕەزا و نالی وحاجی قادری كۆیی دەكات، ئەوەندە باسی مەلا محمد و شاعیرانی دیكەی باڵەكایەتی ناكات.ئامادەكاری كتێبەكە دەبوو ئەوە بزانێت كە شێخ ڕەزا و حاجی قادر و نالی، هیچ پەیوەندییەكییان بە ئەدەبیاتی ناوچەی باڵە كایەتییەوە نییە، بەڵكو لە شیعرەكانیاندا، ئەگەر ئاماژەیەكییان بەو ناوچەیە دابێت. كەچی ئامادەكاری كتێبەكە دەیان نموونەی لە شیعری ئەو شاعیرانە هێناوەتەوە، بە بێ ئەوەی یەك نموونە لە شیعری مەلامحمەدی وەتمان هێنابێتەوە.وێرای ئەم دوو وتارە كورتە، دوو وتاری دیكەش لەو كتێبەدا هەن، كە ئەوانیش هیچ بایەخێكی فەرهەنگی و مێژوویان نییە، چونكە پتربیۆگرافیان لەوەی لێكۆڵینەوە بێت لە ئەدەبیاتی باڵەكایەتی.

بە بڕوای من وەك خوێنەرێك، ناكرێت لە ژێر ناونیشانێكی گەورە، كارێكی كرچ و كاڵ بكەین. لێكۆڵینەوە لە مێژووی سەدەیەكی ناوچەیەك، پێویستی بە هێنانەوەی ئەرگۆمێنتی مێژوویی و دەیان بەڵگە و دەستنووس هەیە. لێكۆڵینەوە لە ئەدەبیاتی باڵەكایەتی لە ماوەی سەد ساڵدا، بەوە ناكرێت ژیاننامەی تەنها چوار كەس لە دوو توێی نامیلكەیەكی بچووكدا بنووسینەوە. بەڵكو دەبێ نموونە لە دەیان شیعری سیاسی و ئایینی و نەتەوایەتی و كۆمەڵایەتی ئەو ناوچەیە و شاعیرانی ئەو دەڤەرە ئەگەر هەبن بێنینەوە. دەبێ ئاگاداری هەموو ئەو نووسین و دەقە ئەدەبییانە بیت كە لە ماوەی سەدساڵ لەو مێژووەدا نووسراون. ئەوەی من وەك خوێنەرێك لەو كتێبەدا كەوتە بەرچاوم، شتێكی پێچەوانەی ناونیشانی كتێبەكە بوو.

چونكە جگە لە چوار وتاری زۆر سادە و ساكار(كە خوێنەران خۆیان دەتوانن كتێبەكە بخوێننەوە) هیچ لێكۆڵینەوەیەكی زانستی و مێژوویی لەو كتێبەدا ناكەوێتە بەرچاو. دواجار بڕوام وایە ئەم كتێبە، ناكرێ وەك سەرچاوەیەك بۆنووسینی دیكە لە بارەی ئەدەبیاتی

باڵەکایەتییەوە پشتی پێ ببەسترێت. چونکە بابەت و زانیارییەکانی لە ڕووی مێژووییەوە ورد نین و هێشتا پێویستییان بە ساغکردنەوە و بەدواداچوونی زیاتر هەیە.
بە تایبەتیش لە ڕووی دەقی ئەدەبییەوە. چونکە ئەدەبیات هەر تەنها شیعر نییە، هاوکات مێژووی سەد ساڵی ناوچەیەکیش تەنها لە چوار کەسایەتی و چەند وێنەیەکی شیعری لاواز کورت ناکرێتەوە، بەڵکو بەلایەنی کەمەوە لە ماوەی ئەو سەد ساڵەدا چی نووسراوە کە بچێتە خانەی ئەدەبیاتەوە، دەبێ باس بکرێت و لێکۆڵینەوەی لە بارەوە بکرێت.

*پەراوێز: ناوی کتێب(لە بومەلێڵەوە بۆ زەردەپەڕ))/ ئامادەکردنی ڕێبین مەلا ئەحمەد/ ساڵی چاپ 2019.........

ئەم بابەتە لە ئەدەب و هونەری کوردستانی نوێ ژمارە(1109)ی ڕۆژی 24/10/2019 بڵاوکراوەتەوە…

ئەو هەفتەیەی حەوت ڕۆژ و شەوێکە … دڵشاد مەریوانی

ڕۆژی یەکەم:
تۆ لێ دەمایت
کە نەتوانم بتبینم و بۆنت بکەم
کە نەتوانم تامت بکەم و بتگرم
کە نەتوانم گوێت لێ بگرم.

تۆ لێ دەمایت و زۆر دووری
ئای کە دووری میوانی دڵ.

من لێ دەتام
کە نەتوانی بمبینیت و بۆنم بکەی

كە نەتوانی بمگریت و تامم بكەی
كە نەتوانی گوێم لێ بگری.

من لە دڵتام و زۆر دوورم
خانەخوێكەم.. ئای كە دوورم!

ڕۆژی دووەم:
تەڕ دەبم و سەرمام دەبێ
لەبەر ئەو شەستەبارانە.. سەما مەكە
هەنسكەبڕكێم تووش دەبێ
لەبەر ئەو تۆف و زریانە.. هەڕا مەكە
بۆ وا دەكەی؟
كەی وتومە: هەرچی دەردێ
تووشی تۆ بێ
تووشی دڵی منیش دەبێ.

ڕۆژی سێیەم:
من نێرگسیم،
زۆریش حەزم لە نێرگسە
كەی وتومە تۆ لەو دەچی
وەك (مەولەوی)
وتم نێرگس لە تۆ دەچێ!

من زەردم و ئەتۆش سپی!
زوویر مەبە
بڕوا بكە
بە (خۆم)م وت.. لەگەڵ (ئەو)دا
تۆش لەو دەچی!

ڕۆژی چوارەم
ڕاستت دەوێ
ئەو ژیانە بێهوودەیە و هوودەی من تۆی!
درۆت دەوێ
ئەو ژیانە بێهوودەیە و هوودەی من تۆی
هوودەیی بێ

یان بێهوودە
ئەو ژیانە
هەردوو هەر تۆی!
ئاشنا
یان دە پێ غوربەت
بەم ژیانە
هەردوو هەر تۆی!
تەنیا خەم بم
یان تەنیا تۆ
لەم ژیانە
هەردوو هەر تۆی.

ڕۆژی پێنجەم:
ئەم جیهانە دووکانێکە
سەودام بکەی
سەودات دەکەم
کڕیار و فرۆشەر، خۆتی.

ئەم ژیانە پەرستگایە
بتپەرستم
بمپەرستی
ژیاو و ژیێنەر خۆتی.

بیانوو مەگرە
کام کامتری زەڕ خۆشدەوێ
ئەوەی دڵی من دەیەوێ
تۆش دەتەوێ.

ڕۆژی شەشەم
دوێنێ لای تۆ
نامەیەك هات
ئەمڕۆ لای من
بووە شیعر
ئەمڕۆ لای من
نامەیەك چوو

سبەی لای تۆ
دەبێتە سیحر.

نامە
شیعرە!
شیعر
سیحرە!

ڕۆژی حەوتەم:
(ئەمڕۆ) (سبەینێ)ی (دوێنێ)یە
هەفتە هەر (حەوت) ڕۆژی پێیە
کێ دەڵێ (شەوی هەشتەم)ی هەفتە نییە؟
من دڵنیام (خۆر) ڕووی نایەت سەر دەربەنە
تا شەوی (هەشتەم)ی هەفتەم بۆ نەهێنێ.

شەوی هەشتەم:
ڕووت و تەنیای
ڕووت و تەنیام
وەرە باخەڵمەوە بنوو
کەی لە (من) جیای
کەی لە (تۆ) جیام
ئەی حەقیقەت!

1988\1\7
دڵشاد مەریوانی

• **سەرچاوە:**
گۆڤاری بەیان، ژمارە (143) مایسی 1988. ل:41 – 42.

ماچە مێژووییەکان … شیعری :

عەبدوڵا سڵێمان (مەشخەڵ)

بۆ ئەو ماچەی ئەحلام مەنسوور کە دڵی شیعری ڕاگرت

ئەحلام ل□ نێو چیرۆکێکیا
دیوارێکی سفتی لە ماچ هەڵچنیبوو
تا ئیرۆتیکی وشەکان
لەودیو پەردە تەنکەکانی خەیاڵەوە ئیحراج نەبن
ئەو نەسەبی دەچۆوە سەر ئەڵوەنی ماچ
جگەرەی جوانی دەکێشا و
باڕەکانی فێر کردبوو پێک بێ وشە غەمبارەکان هەڵنەدەن و
بەر لە خەوتن شیعری عەشق بخوێننەوە
پێنجشەممان دەچووە سەر دیجلە و
کەرتە بسکیتی خەیاڵی دەدایە ماسی□کانی خەم
ئەم گڕێک بوو گڕ لە ناخیا گڵپەی دەکرد
لەشی هەموو گڕی ماچ بوو
چاوی پڕ بوو لە خۆشەویستی ناکام و
دڵیشی دابوو بە وشە
ئەحلام ئێواران دەفڕی
ئەحلام جارجار دووربینی ماچێکی دەنا بەچاوەوە و
دەیڕوانییە پێدەشتە کاکی بەکاکییەکەی ئەوین و
لەگەڵ نووسینی چیرۆکێکی تازەدا تێر دەگریا
بە قژی خۆی هەڵدەگەڕایە سەر بانی خۆشەویستی
سووتووی جگەرەی دەنایە کوونەگوێی بیم
زوو زوو لە ترس زویر دەبوو
بەدیار زمان و وشەوە دادەگیرسا
ئەو عاشق بوو بۆیە دەسووتا لە خەما
ئەو دیوێکی پەنهانی ئەو دیرۆکە بوو
بوو بە دووکەڵ لەنێو هەوری کپ و تەما.
*
کاتێ ئەحلام ریز ڕیز ماچی دەنایە بەر پێی عەشقێکی خۆڵەمێشیی
کاتێ دەچوو لەناو پەروەندەی دادگایی زمانی غەم
یەک یەک وێنەی ماچەکانی بە کامیرای لێوی دەگرت
تاکو دۆسیەی خۆشەویستی بباتەوە
کاتێ دەچوو لەگەڵ شیعرا پەرداخی مەی پڕ دەکرد و
مەست مەست وشەی دەنایە نێو شیعر و چیرۆک

ئەو کاتانەی لەسەر لێواری حەژمەتی کسپەیەکدا دەبوو بە حەز
ئەحلام دەمی دەنایە نێو دەمی شیعر
دەی دەخستە سەبەتەی یاخیبوون و
مەرزەکانی ئەودیو تخووبی جوانیشی دەهێنایە ڕەقس و سەما
وشەکان دەستی یەکتریان دەگرت و
چیرۆک دەفڕی بەسەر زەریای خەیاڵاتی پاکیزەیی
مەنەیی دەبوو بە فانتازیای نووسین
جوانی ڕەگی لەنێو ژوورێکی بچووکدا دادەکوتا و
تەحەداکان هەموو ئێوارەی پێنجشەممە کۆڕیان لەسەر
سێکس و ئیرۆتیک و مەمک و ماچە مێژووییەکان دەبەست.
ئەحلام ببوو بە باڵندە و
بەسەر شەقامەکانی نووسیندا دەفڕی
ببوو بە غەدرێکی جوان و لە پەنجەرەی باڵەخانەی دژە کلتوور
هەموو ئێوارەیەکی غەمگین خۆی دەکوشت
خۆی دەدایە بەر فیشەکی کلتووری کۆن
خۆی دەدایە بەر ساتووری دواکەوتوویی
خۆی دەدایە بەر چەقۆی ڕقی شەهوەتەکانی ڕۆژهەڵات
چ ڕۆمانێک بوو ئەو ژنە
چ چیرۆکێک بوو ئەو کەتنکەرەی مێژوو بە خۆی بردی!
*
بە یادی ئەو ماچە کوژراوانەی ئەحلام
جار جار دەچمە ڕۆخی دیجلە و گوێم لە هەناسەی ئەو دەبێ
دەنگی تەقەی پێڵاوە پاژنە بەرزەکەی
دەبینم لە ئەرشیفی دڵەخورپەی نێو نووسیندا دانیشتووە
تەپۆڵکێکی جگەرەی حەز
قەڵەمێکی پەمەیی بە کورتە ژێرکراسەکەوە
لەنێو ژووری یادەوەری سەر کاغەزێکی وەک دڵی ئەحلام سپی
ماچی شیعر و ماچی وشە و ماچی نووسین و ماچی مەی بە دووکەڵەی جگەرەوە
دەبنە تابلۆی ژیانی سەر لاپەڕەیەک لە کتێبی ژیاننامەی ئەحلام مەنسوور
دەبن بە فیلم و سەرگوزشتەی ژنێکی یاخی لە خوا و شیعر و شەراب
دەبن بە بانیژەی ڕووخانی دیوار و بەربەستەکان
دەبن بە دەنگ لەسەرزەمینی بێدەنگی
دەبن بە هەسارەی سووری نێو ئاسمانی دڵی گوناهە گەورەکان
دەبن بە زایەڵەی ڕۆحی سەرمەدیانەی عەشقی ئەڤەوێن
لەنێو بێستانەکانی گریانی تەنیایی شەوانی بەغدا

دەبن بە ڕیتمێک مۆسیقا و بە ڕستێک سەمای ئەبەدی
دەبن بە ئاوازی ماڵئاوایی ژین و
بە دارخورمای خەونی ژنەکانی نێو قەسری دڵڕەقی

شیعری : عەبدوڵا سڵێمان(مەشخەڵ)

کانوونی یەکەمی ٢٠١٨ – ئایاری ٢٠١٩

ژێدەرەکان :
ئەحلام مەنسوور ئەمینی چیرۆکنووس و مامۆستای زانکۆ لە ساڵی ١٩٥١ لە خانەقین لە دایکبووە و لە ٢٠١٣لە سلێمانی کۆچی دوایی کردووە.
ئ□□□و□ن ڕووبارێکە بەنێو شاری خانەقیندا ڕەت دەبێت و ناوی ڕۆمانێکی ئەحلام مەنسوورە.

بەستەڵەکی دەروون و سەفەرێک بە ناو خوددا … شوان عەباس بەدری

تیک تاکی ئەم کاتژمێرە نەفرەتیە هەڵواسراوەی سەر دیوارەکە مێشکمی شڵەژاندووە ، دەرەوە بەستەڵەکە و بێ دەنگیەکی سامناک شەقامەکانی شارەکەی داپۆشیوە و منیش وەک هەمیشە لە ماڵەوە بە دیار دوک□□□ی جگەرەکەم و پیاڵە چاکەم دانیشتووم و خۆم خزاندۆتە باوەشی تەنیاییەکی سامناکتر لە بێدەنگی و ساردی بەستەڵەکی شەقامەکان ! حەز ئەکەم بە چەکوشێک بەر بمە گیانی ئەم کاتژمێرە لە خۆم ماندووتر و خەمۆکە و چرکەژمێرەکانی لە جوڵە بخەم تا ئیتر ئەمەندە سەختی تێپەڕبوونی چرکەکانم بەڕوا نەکێشێت ، ئیمرۆ بۆ چەندمین جار لە خوێندنەوەی ڕۆمانەکەی تاعونی ئەلبێر کامۆ و زندە بگور و بوف کوری سادق هدایەت بوومەوە و حەزم ئەکرد دەفتەری شیعرەکانی ڕامبۆشم لابوایە ، سەیرە بەم ساتە سامناک و بێ دەنگە سەرشێتی سەفەرێک لە مێشکی داوم و حەز ئەکەم پانتۆڵە شینە کاوبۆکەم و پۆستاڵە ڕەشەکانم لەپێ بکەم و بلوزێکی ڕەش و قەمسەڵەیەکی ئەمریکی سەوز ڕەنگ لەبەر بکەم و مل پێچێکی درێژ لە ملم بئاڵێنم و کۆڵە پشتیە ڕەنگ خاکیەکەم هەڵگرم و لە ژێر نەرمە بارانێک بە ئارامی بەرەو ژوانگەیەکی نەزانراو و نەبینراو هەنگاو بنێم

. بە گەیشتنم قەمسەڵەکەم بە دیواری زەردهەڵگەراوی میوانخانەیەکی شەداری شەست حەفتا ساڵ لەمەوبەر هەڵواسم و لە تاو ماندوویەتی وەک ساوایەکی برسی کە ئەنووسێ بە مەمکی دایکیەوە خۆم فڕێ بەمە سەر نوێنی ژوورەکەم و تاوناتاوە سەیری جاڵجاڵۆکە پیر و ماندووەکەی سووچی لای ڕاستی دیوارەکە بکەم کە چۆن چاوەڕێی نێچیرێکی نوێ ئەکات و دوای ئەوە بڕوانمە سیسرکە ڕەنگ قاوەییەکەی لای دەستشۆرەکە کە لە ترسی ماچی تاکە نەعلەک یا پێڵاوێک بە خێرایەکی زۆر لەم کون بۆ ئەو کون ڕائەکات و تاوە هەستمە سەر پێ و بچمە بەردەم پەنجەرەی ژوورەکەم لە میوانخانەکەدا و بڕوانمە کیوسکی تەلەفۆنی سەرشەقامەکە کە کیژێکی دەم بە پێکەنین لەناویا قسە لەگەڵ یارە دوورەکەیدا ئەکات، دوای ئەوە بگەرێمەوە و جارێکی تر خۆم فڕێ بەمەوە سەر نوێنەکەم ، چاوەکانم داخەم و گوێ لە دڵۆپەی بەلوعە ژەنگاویەکەی مەخسەلەی لای چەپی ژوورە پیس و هەرزانەکەی میوانخانە کەنەکە بگرم، بە خۆم بڵێم : هەووو غوربەت نشینە تەنیا و خەمەکەکە، لێرە لە ئەوروپا هەموو شتێک هەیە جگە لە بیرەوەری.

لە دەر و دیواری ئەم قاڕە نەفرەتییە بە ناو بەهەشت ئاسایە تەنیایی ئەبارێت و مرۆڤەکانی ئەم بەشەی گۆی زەوی بە دەست چەندین شەڕژانی دەروونییەوە ئەناڵێنن ، لێرە بەزەیی و مرۆڤدۆستی تەنها و تەنها لە ناو فیلم و ریکلامەکانیان بەدی ئەکرێت و لە ناو جیهانە ڕاستەقینەکەیان هەموان ڕۆبۆتێکی قورمیشکراوی بە سیستەم کراون و کەس ئاگای لە سێبەرەکەی خۆیشی نییە چ جای دەوروبەری ! لێرە ئەبێت سەگ بیت تا گورگەکان لەت و پەتت نەکەن و بە ناوی یاساوە پانت نەکەنەوە ، لێرە کە کەوتی هەموان لە سەر جەستە بریندارەکەت سەما ئەکەن و کەسێک نییە بە دووبارە هەستانەوە دەستت بگرێ ، ژن لێرە کاڵایەکی بە نرخ و نایابە و لەش و لاری بە هەموو جۆرە بە قازانجی دارایی بە کار ئەهێنرێت و بازرگانی پێوە ئەکرێت ، پیاوانیش کۆیلەگەلێکی بەهێز و باشن بە کاری قورس و سەخت و حەقدەستێکی نەچەندان زۆر و سودێکی لەڕادە بەدەری خاوەن کار .

هەموان لە ناو پوچیەکی سامناکا ئەخولێنەوە و سەریان لێشێواوە ، کە هەزیشیان لە بڕا فڕێ ئەدرێنه دەرەوەی یاری و سیستەمەکە و لەناو ئاسایشگەیەکی حکومی بە ناوی چارەسەرەوە بەند ئەکرێن و جۆرها حەپ و دەرمانی جۆراوجۆریان لەسەر تاقی ئەکرێتەوە و زۆربەی کات لە ژێر کاریگەری ئەو حەپ و دەرمانانە بێهۆشانە ژیانیان بە سەر ئەبەن و خۆ گەر شانسیش بێنە و پارەی هەبێت و بچێتە ئاسایشگەیەکی ئەهلی ئەوا لەوە وەک مرۆڤ مامەڵەی لە گەڵ ئەکرێت بە ؟!!! وەڵامەکەی ئاسانە چونکە ساڵانە هەزاران یۆرۆ ئەبەخشێتە ئەو ئاسایشگە ئەهلییە ، قسەی سەرەتا و کۆتایی پارەیە و پارەیە و پارە و مرۆڤ و

مرۆڤدۆستی کیلەی بە چەنە ؟ گوزەشت ئەو ئەیامەی نامەبەر نامەی مەجنونەکانی جیهانی ئەگەیاندە لەیلاکان و لەیلاکان دەیان ئەکەوتە خورپە و سەعاتەک بەنی نامەکانی مەعشوقیان ئەکرد ، پرسیارەکانی ئەم سەردەمە پرسیارگەلێکی بێ مانان و وەڵامەکانیش لە پرسیارەکان بێمانا تر ! بەنی خیانەت و درۆ و دوڕویی سەرتاپای هەوای شارەکەی ئاڵودە کردووە و دەمە ساڵە مەڵەق لە ناو مەکینەی عەولەمە و پێشکەوتن و تەکنەلۆژیا هاڕاوە و قەسەم بە گەورەیی خودا ئێستا ئەو جاڕجاڕۆکە و سیسرکە لە مرۆڤەکان عاشقتر و دڵپاکتر و جوانترن .
دانیشەو تەمەنی خەت بە دیار جگەرە و چا و کتێب و وێنەکانی دەروونت بەسەر بەرەو چیت داوە لە گەمژەیی و جەهلی مرۆڤ ؟!!!

کتێبی: هونەری وەرگێڕان

“هونەری وەرگێڕان” ئەمە ناونیشانی کتێبەکە، کە لە دوو بەش پێک هاتووە، بەشی یەکەمی بابەتەکە لەبارەی وەرگێڕانەوە، ئامادەکاری کتێبەکە بەچوونی خۆی لەمەڕ ئەم پڕۆسەیەدا خستووەتە ڕوو؛ بەشی دووەمی کتێبەکە چاوپێکەوتنی کۆمەڵێ وەرگێڕی بەتوانان، ئامادەکاری کتێبەکە لەبارەی وەرگێڕانەوە پرسیویەتی.

لە کتێبەکەدا، چەندان لایەن و کەلەبەری تاریک سەبارەت بە وەرگێڕانەوە، تیشکی خراوەتە سەر، وەرگێڕە بەشدارەکانی ناو کتێبەکە، بە چوونگە و بەچوونی خۆیان پرسەکانیان بە وەڵام گەیاندووە. پرسەکان هونەریانە پرسراون، وەرگێڕەکانیش وەڵامی هونەریان داوەتەوە.

ئەم کتێبە کێشین و ئەزموونی چەند وەرگێڕێکی بەتوانان، کە دەمێکە لەو پانتاییە ڕەنجیان کێشاوە و ماندوو بوون؛ ئامادەکار ئیشی لەسەر دەرخستنی گەوهەری دەریای هزری بەشداربووان کردووە، لەوانە مامۆستا “عەبدوڵا حەسەن زادە” نەزیکەی نیو سەدەیە لەو مەیدانە ئەسپی خۆی لنگ داوە. بێگومان کێشان و ئەزموونی گەورە پیاوانی وەک مامۆستا، بۆ نەوەی داهاتوو گرنگە، کورتکردنەوەی ڕێگەی فێربوونن لەم بوارەدا.

کتێبی “هونەری وەرگێڕان” لە لایەن “ژیڤان بەکر”ەوە نووسراوە و

ئامادە کراوە، خانەی کولتوور لە شاری هەولێر بۆی چاپ دەکات. دیمانەی نێو کتێبەکە لە ڕۆژنامەی جیا جیا و گۆڤاردا، بڵاو کراونەتەوە. بڕیارە ئەم حەفتەیە چاپ بکرێ و بۆ هەموو شار و شارۆچکەکانی کوردستاندا، بڵاو بکرێتەوە.

.

کاڤاری بەخت ... سەردار جاف

لە قامەتی کام غەدرەوە هەڵهاتیت و
لە کام ڕستەی شەڕانگێزی
هەڵقوڵاوی
چەپکێت بە سەر دڵی سپیما کێشا
لە کام هەواری گێژەڵوکە
فیراقی خۆت نوسییەوە و تەم ئاڵاوی
دەمژاکێنی
لە کام فیردەوسی وەهمەوە ئاوابوون ئۆغرێ پێ دەکەی
نیگاکانم تەڵخ دەکەی
لەم ژوانی بەرکۆژەیە
تۆیش هەروەك من دێت ئێشا
دەوەرەوە و
لەم ناوەختە ببە فنجانە قاوەکەی نێو دەستم و

پەنجەکانم بلەرزێنم
با مەرامت بخوێنمەوە
لە غەفڵەتیم مەئاڵێنە
مەی وێ و کاسی نەکردووم
ئەوە ترپەی وشە ئاوازەکانتە ختوکەی بێهۆشیم دەدا
بەرەو مەستبوون ملی رێگای ئاشق بوونم پێ دەگرێ
ئەمە چ ئیشقێکی نوێیە بە گەردنمەوە دەئاڵێ
ئاونگ ئاسا
لە بەر نیگام ڕۆیشتوویت و لێم یاخی بووی
لە جاڵجاڵۆکەی بیلبیلەم خۆ ون دەکەی
ناتبینمەوە
حەزەکانت بوونە شەپۆل وەکو ئیجە
پێم نەوێران
لە کام تخوبی سیحرەوە ڕۆت بەرەو شاری دڵم گرت
لە جۆلانەی هزریشمدا ، هزر خوێنی ….؟
لە کاقاری بەختمەوە سەرەتاتکێم لە تەك دەکەی
چاوەکانم
لە پیاسەی لەشی خاوت خۆ ون دەکا
نازانم لە کام هەوارت
بارگەی دەخا
چیرۆکی قاوە تاڵەکان
بە دەم ماچی
عەترە شیری هەنگوینیتا
بۆ لای مەی و خەیاڵ دەمبا

2019 / 10 / 5

سەردار جاف
ئەڵمانیا

گونـــاح و بق□ و نەکەی هـــا …
کەنعان مەدحەت

گاڵتە نییە ،
لەگەڵ هەر لە گەڵ بەربوونێکا
خشتەیەکی بێفەڕی لێوان لێو لە گوناح و
بق□ و
نەکەی ها – ت
لێ بار بکرێ
دوعای کارامە شێخێکت بە بەرۆک و
دوان بەم بەر و بەو بەری ژێر سەرینت
گوایە لە چاونەفەس و
قەزاوبەڵا..
دورت بخەن
خزم و خێزان و قەومانی نزیگیش
پیرۆزت کەن و
جەژن و هانگت لۆ بگێڕن .
ساڵانێ دوای هەڵزنانیش بە پەیژەی
کۆک و
ناکۆک و
فرە سەقەتا…
کەسانێکت لێ پەیدا ببن
بە پاچی دەستیانەوە
کێڵی هەرە مردووە نزیگەکانت
پێ تەخت بکەن !
رۆژانەش ، پێنج وەختە ، لە ترس □ و
بە هۆی چاولەیەککەریی
رووی کۆمت رووەو ئاسمان وەرگێڕی و
بە خەیاڵی ڕیزبەند بڕین
سنوری بێسنوریی تراویلکە دابەزێنی
لە دوایشدا فریشتەکان بە تاک و کۆ
جرتت لێ بکێشن و
بە فەرشە گو پێشوازیت لێبکەن .
ب□لات سەیرە دارەمێو ، بێ ئیزن ،
ترێ بگرێ ؟

یان ڕەشەبا
بۆڵ بە بۆڵی لە بار ببا و
(نیعمەت) لە پڕا هەڵوەرێ؟
هەر بۆیە داهاتوو
ئەو ساتانەی لە پەڵە و پاکخاوێنی پێکدێن
هەر هەمو ، لە سەرێکەوە بۆ سەرێ
بێ ژەنگ و بێ بریقە
هەڵناکەن
نا.........
هۆنراوەی : کەنعان مەدحەت

تەمـــەن … نووســـینی: ئەحمـــەد کامەران

تەمەنی من…
وەکو ڕەشەبایەکی بەهێز وایە.
خێرا دێت …
خێرا دەڕوات…

ئەگەر کۆنترۆلی تەمەنم بەدەستی خۆم بوایە
راستەوخۆ دەگەڕامەوە بۆ ئەو تەمەنەی کە,
پڕبوون لە یادەوەری جوان بۆم, کە هیچ
کاتێك ناتوانم لە یادیان بکەم,بەڵام
هەرکاتێکیش ئەو تەمەنەم بە نێو هزرم دا دێتەوە
گڵپەیەکی ئاگر لەنێو ناخی دڵم دا هەڵدەگیسرێت
هەڵگیسرانی ئەو گڵپە ئاگرەی نێو ناخی دڵم
هەروەکو هەڵگیرسانی جەنگێکی خوێناوی وایە

یادەوەریەکانی تەمەنی منداڵیم لە بەشێکی

کووچە و کۆڵانەکانی ئەم شار و ئەو شار کەوتوە
کە هیچ کاتێك ناتوانم کۆیان بکەمەوە,چوونکە
لەگەڵ تێپەربوونی هەرتەمەنێکم یادەوەریەکانیشم
کەوتۆتە نێو دیلی تەمەنەوە.

ئەم شەو لە کووچەیەکی ئەم شارەوە …
دڵۆپ دڵۆپ فرمێسکی نێو ناخم هەڵدەڕێژم
بۆ دیلەکانی تەمەنم…

تەمەنم هەروەکو گەڵای دارەکانی لێهاتووە
ساڵ بە ساڵ لە هەڵوەرین و ماڵئاوایی دایە
ئەم ساڵیش لە چاوەڕوانی ساڵێکی تردام
بۆ ماڵئاوایی لە تەمەنێکی ترم…

ئاخۆ دەبێت لە چاوەڕوانی ئەو ڕۆژەش دا بم
کە بۆ هەتا هەتایە ماڵئاوایەکی گەرم
لە هەموو تەمەنەکانم دا بکەم .

2019|10|18

نەوەی پاییز … ستار ئەحمەد

زستان پەرچەمی پاییز تەڕ دەکا
لەنیگای خۆڵی شەوا دەیدوێنێ
مانگ وەك چاوانی برۆی زەرد دەکا
لەبسکی هەورا سەری دەردێنێ
....
خۆر کە ئاوا بێت وەك زامی پاییز
دەلاقەی شوێن پێت لەدووی نەخش دەکا

هەور بەسورمەی تاریکی شەوان
تارمایی باڵات وەك شەو رەش دەکا
....
چەندە تامەزرۆی پاییزێك ئاڵم
رووی زەردی هەتاو بدرەوشێتەوە
جیلوەی کانیەك ناخت پاراوکا
دورگەی دەروونم بگەشێتەوە
....
بیرتە پاییزێك لەسەر گەڵایەك
تریفەی نیگای چاوانتم کێشا
بووە ناسنامەی ڕازێکی شەو رۆم
لەتیشکی گزنگ جوانتر درەوشا
....
خۆمن دەمزانی بارخانەی پاییز
لەکۆچ و باری رۆژئاوا دەچێ
بەڵام هەتاکەی چوار وەرزی ساڵم
کۆرپەی خاکەکەم بەخوێن هەڵقرچێ
....
ساڵ پاییزێکەو چوار مێخەی رۆژە
خۆری ئاوابوون ئاورنگی بایە
کۆرپەلەی هەستم زمانی پژا
کەوتە دوای پاییز بەدایە دایە
....
نەوەی پاییزم …ڕووت ڕووتم وەك ئەو
شیعر نابـێتە کاڵاو سەرینم
لەکوێ لوتکەیەك سنگیم بۆ وازکا
لەزامی جەرگیا ئاگر دەبینم

ستار ئەحمەد

زووبێت یان درەنگ، ئەردۆگانیش دەبێت بڕوا.. رەزا شوان

گەر لاپەڕەکانی دوور و نزیکی مێژوو ه□□ب□د□ینەوە، بە لیستی ناوەکانی ئەو دیکتاتۆرە داگیرکەر و خوێنڕێژ و ستەمکارانەدا بچینەوە، سەرگوزشتە و رەفتار و کار و تاوانە قێزەوەنەکانیان بخوێنینەوە.. ئەم راستییەمان بۆ دەدەکەوێت کە هەموویان لە خۆبایی و خۆبەزلزان و بە زۆر خ□س□□پاندن و قورخکردنی دەسەڵاتەکان و تاکڕەوی لە بڕیاردان و پێشێلکردنی دەستور و یاساکان و زەبر و زەنگ و توندڕەوی ستەمکاری و زۆرداری و سەرکوتکردن و خوێنڕشتنی بێتاوان و دزینی سامانی وڵات و خۆدەوڵەمەندکردن و رابواردن و داوێن پیسی و درۆ و دووڕوویی و ناپاکی، لە خ□س□□□ت□ هاوبەشەکانیان.

ئەم دیکتاتۆر و ستەمکارانە وایان دەزانی تا هەتایە دەمێننەوە و نامرن. وایان دەزانی بە برسیکردن و سەرکوتکردن و دەمگرتن و بەندکردن و تۆقاندن و تیڕۆرکردن و کوشتن، دەتوانن گەلانی ژیانخواز و ئازادیخواز و ئاشتیخوازان سەرکوت و دەمکوت بکەن، ملکەچیان بکەن و کڕنۆشیان بۆ بەرن.. بەڵام نیازە گڵاوەکانیان بردنە گۆڕەوە.

(عەبدوڵڵا پەشێو) دەڵێ:

ئاغا گوتی: من پەیکەری خوام کوتومت
دەبێ گشت لا بمپەرستن هەر وەکو بت!
راستبوونەوە مۆسۆلینی و هیتلەر لە گۆڕ
گوتیان: راستە! ئێمەش دوێنێ وامان دەگوت

هەر دەسەڵات و حوکمڕانییەک، لەسەر بنەمای ستەمکاری و زۆرداری خۆسەپاندن و خوێنڕشتن و گەندەڵی و نادادپەروەریی بنیات بنرێت.. تەمەنی کورتە و دەڕووخێت.

دیکتاتۆرە داگیرکەر و ستەمکارەکان، کە نوقمی تاوان و خوێنن، دڵڕەق و لەخۆبایین.

خۆیان لە سەرووی یاساکانەوە دەزانن. لە زمانی چەک زیاتر نازانن، بڕوایان بە زمانی وتووێژ و چارەسەی دیموکراتییانە و ئاشتییانە نییە.. رەخنە و ناڕەزاییش لە کەس قبووڵ ناکەن.. در□□ژ□ بە پێشێلکردنی مافەکانی مرۆڤ و بە ستەم و تاوانەکانیان دەدەن.

(عەلی کوڕی ئەبو تالیب) دەڵێ:"گەر ستەمکارت بینی کە درێژە بە ستەم دەدات، ئەوە بزانن کۆتایی مسۆگەرە.. گەر ستەملێکراویشت بینی

کە درێژە بە بەرگری دەدات، ئەوە بزانە کە سەرکەوتنی مسۆگەرە”
سەدام حوسێنی دیکتاتۆری دڕندە و خوێنمێژ و ڕژێمە فاشست و ڕەگەزپەرستەکەی، چی ناشێت بە بە کوردیان.. کیمیابارانی شاری هەڵەبجە کە بووە هۆی شەهیدبوونی پێنج هەزار و بریندار بوونی دە هەزار کورد، لە شاڵاوەکانی ئەنفالی بەدناویشدا، نزیکەی دووسەد هەزار کوردیان زیندەبەچاڵکرد، پێنج هەزا گوندی کوردستانیشیان وێرانکرد، بە هەزاران کوردیشیان زیندانی کرد، بە سەدان کوردیان لە سێدارەدا.. بەڵکوو نیازی گڵاوی سەدام حوسێن، قڕکردن و سڕینەوەی ناسنامەی نەتەوەیی کورد بوو.
هەندە لە خۆی بایی بوو، نەوەت و نە نازناوی بە خۆی دانابوو، دەیوت: من پاڵەوانی عەرەب و من تەنیا سەرۆکی عەرەب، من ئیسرائیل لەناودەبەم و من.. من..هتد.
بەڵام ئەم فسفس پاڵەوانە، کە ڕۆژی ڕەشی هات، لە چل و پێنج سەخترین قایمترین لە کۆشکەکانی جێی نەبۆوە، کەسیش نەیگرتە خۆی، بە هەزاران پاسەوانیشی هەبوو، کەسیان بە دەوریەوە نەمان.. کوشتنی کوڕەکانیشی بە چاوی خۆی بینی.. ئەم پاڵەوانە بەغیرەتەی عەرەب، کونەمشکی لێبو بە قەیسەری.. وەکوو جرج لە کونەکدا دەریان هێنا و ڕێشمەیان کرد. شایەنی باسیشە، سەدام لە لایەن دوو دادوەری کوردەوە دادگایی کرا. دادوەرێکی کوردی خەڵکی شاری هەڵەبجەی شەهید، بڕیاری لە سێدارەدانی بە دەرکرد و جێبەجێ کرا.. هەیندە تاوانی قێزەوەنی دەرهەق بە گەلی کورد و شیعە کرد.. داخلەدەان لە گۆڕەکەشیدا لێی نەگەڕێان و سوکایەتییان بە تەرمەکەشی کرد.
سەدام گۆڕبەگۆڕبوو و نەما.. بەڵام کورد ماوە و دەمێنێت.
بە چاوی خۆمان دیکتاتۆر و ستەمکار (موعەمەر قەزافی) یشمان بینی، کە چۆن لە ناو زێرابێکی چڵکاودا خۆی شاردبۆوە، بە چ ڕەزالەتێکیش کۆتاییان بە ژیانی هێنا.
پێشتریش بە چاوی خۆمان بینیمان، کە چۆن گەلی ڕۆمانیا، دیکتاتۆر چاوچیسکۆ و ژنەکەیان گوللەباران کردن.
ئەی ئەردۆگانی دیکتاتۆر و ستەمکار، تاوانباری خوێنمێژ، ڕەگەزپەرستی دڵڕەق و توندڕە و ویژدان مردوو، تۆش تا تەپڵاکی سەرت بە خوێنی منداڵانی بێتاوان و سڤیلی گەلی کوردمان نوقم بووە.. تۆش وەکوو سەدامی هاوتاوانت، بە چەکی کیمیاوی و فسفەری و بە بۆمبی لەرینەوەی کاولکردنی قەدەغەکراوی نێودەوڵەتی، لە ڕۆژئاوای کوردستاندا بەکارهێنا، بە دەیان منداڵ و ژن و پیر و گەنجی کوردت شەهیدکرد.. هەڕەشەی کۆمەڵکوژی و سەرپان کردنەوەی کورد دەکەی.. بەڵام بەم نیازە گڵاوەتەوە سەر دەنێیتەوە.. تۆ تاوانبارێکی جەنگیت، تاوانی دژ بە مرۆڤایەتیت ئەنجام داوە.. پێویستە بتگرن و

لە دادگای تاوانە نێودەوڵەتییەکان لە لاهای دادگایی بکرێیت و سزای تاوانەکانت وەربگریت.. بکرێت بە پەند بۆ هەموو تاوانبارێک و سیکۆپاتییەک.
ئەردۆگانی لەخۆبایی، هۆش بەسەرت.. دڵنیابە کە ڕۆژی ڕەشی تۆش نزیک بۆتەوە. چارەنووسی تۆش، لە چارەنووسی ستالین و مۆسۆلینی و هیتلەر و چاوچیسکۆ و سەدام و قەزافی باشتر نابێت.. چونکە کورد وتەنی:"هەموو شتێک لە باریکی دەبچڕێت.. تەنیا ستەم لە ئەستووری دەبچڕێت"
بەوە دەنازیت و تەت زل بووە، کە بە هەزاران ماستاوساردکەر و تەشیرەس و شانتەکەنت بە دەورتەوەن.. بەوە دەنازیت کە زۆربەلاحترین سوپا و کوشندەتری چەکت هەیە.. بە هەزاران جاشی بەکرێگیراوی داعش و بەرەی نوسرەت هەیە.. خۆ سوپاکەی سەدام لەوەی تۆ زۆربەلاحتر بوو، پێنج بە قەی پاسەوانەکانی تۆش، پاسەوانی هەبوو، کەچی فریای خۆی و ماڵ و منداڵەکانی نەکەوت.. رسوایان کرد بوو بە پەندی زەمانە.

ئەردۆگانی ملهوڕی خەیاڵ خاو، وا دیارە پەند و وانەت لە چارەنووسی ڕەشی ئەو دیکتاتۆرانە وەرنەگرتووە و درێژە بە تاوانەکانت دەدەیت و دەست لە کوشتنی کوردی بێتاوان هەڵنەگرتووە.. گەلەپیاو باش بزانە، کە کورد ماوە و دەمێنێت و هەرگیز لەبن نایەت. بەڵام هاکا تۆ رسوا و گەڵبەگەڵت بکەن و فڕێت بدەنە سەر زبڵخانی مێژوو .
خوشك و برایانی کوردمان، لە ڕۆژئاڤا و باکوور و ڕۆژهەڵات و باشووری کوردستان. کوردستان پەروەرانی دڵسۆز، شۆڕڤانانی ئازا و خۆڕاگر و کۆڵنەدر و قارەمانی بێوێنە، پێشمەرگەی دلێر و نەبەزەکانمان.. گەشبین بن، متمانەتان بەخۆتان هەبێت و هیواداربن.
راستە کە بە پیلانێکی قێزەوەنی تری ناوچەی و نێودەوڵەتی، بە گەڵەکۆمەیەکی ناڕاوا، کە دەوڵەتە داگیرکەرانی کوردستان و ئەمریکا و روسیا، لەم پیلانە چەپەڵەدا بەشدارن و رۆڵێکی ناڕەوا و گڵاویان هەیە. بێ شەرمانە پشتگیری لە داگیرکەران و ستەمکاران دەکەن و پشتیان لە ئێمەی کوردی کوردستان داگیرکراو و ماف زەوتکراو کردووە..
بەرژەوەندییەکانیان خستوونەتە سەرەوەی ڕەوشت و یژدان و مافەکانی مرۆڤەوە.
ئێمە نابێت کۆڵبدەین و لە خەبات و تێکۆشان ساردبیننەوە.. گرنگ کەوتن نییە.. هەڵسانەوە گرنگە. ئێمە گەلێکین پێمان باشترە بە پێوە بمرین، نەک بە ملکەچی بژین.
ئەمڕۆ لە هەموو کاتێک زیاتر، پێویستیمان بە یەکگرتن و یەکڕیزی و

ی□کھ□و□ستی و یەکدەنگی ھەیە.. تەنھا بە یەکێتی و یەکدەنگی دەتوانین ھەڵبسینەوە و سەربکەوین.

ئەی نووسەران و رۆشنبیران و ھونەرمەندانی کوردستانی شیرین.. ئێوەش ئەرکێکی پیرۆزی نیشتمانی گەورەتان لە ئەستۆدایە.. پێویستە بێدەنگ و بێھەڵوێست نەبن.. بە ئەوپەڕی تواناتانەوە.. بەرگری لە کورد و کوردستان بکەن.. مەترسن و بنووسن.. سروود و ھۆنراوەی نیشتمانی ببھۆننەوە.. بە راشکاوی گوزارشت لە بیر و سۆز و ھەستی ناختان بکەن.. دەشێت، چیرۆکێک، ھۆنراویەک، سروودێک، شانۆیەک، یا وێنەیەکی کاریکاتێری لە فیشەکێک زیاتر دڵ و ھەناوی دوژمنانی گەلەکەمان بپێکێت.

ھونەرمەندانی دڵسۆز، بێگومان ھونەر بە ھەموو لقەکانییەوە چ وێنەی فۆتۆگرافی و فیلمی سینەمایی و درامای تەلەفزیۆنی و تابلۆی وێنە و کاریکاتێر یا شانۆ یا موزیک و سروود و گۆرانی.. چەکی بەھێزی بەرگرین و کارتێکردن و کاردانەوەیەکی ئەرێنی گرنگیان ھەیە.. چەکن لە بەرگری و لە رووبەڕووب□وونەوەی داگیرکەرانی کوردستان.

گۆرانیبێژان، سروودچڕان، دەی پڕ بە گەرووتان، سروودی نیشتمانی تۆماربکەن.. سروود بۆ رۆژئاوای کوردستان بچڕن.. بەسەر شەرڤانانی پاڵەوانماندا ھەڵبدەن.

رەزا شوان

نەرویج: ٢٣ی/ئوکتۆبەر/٢٠١٩

لەگەڵ باوکم … عەلی حەمەڕەشید بەرزنجی

لەگەڵ باوکم یاری دەکەم
کاتێکی خۆش بەسەر دەبەم
ئەو کات□ی لەلای ئەوم
ھەرگیز حەزناکەم بخەوم
چونکە کە دەمکاتە کۆشی
بەشیعرو چیرۆکی خۆشی
دەمبات بەرەو دنیای خەیاڵ
تا دڵخۆشبم منی منداڵ

کاتێک دەست بەسەرما دێنێ
نمەی سۆزی د□ بارێنێ
دایە و بابە هاوڕێی منن
زۆر میهرەبان و مەزنن
....